СОВЕТ АЛЬМЕТЬЕВСКОГО
СЕЛЬСКОГО ПОСЕЛЕНИЯ
ЕЛАБУЖСКОГО
МУНИЦИПАЛЬНОГО РАЙОНА
РЕСПУБЛИКИ ТАТАРСТАН

ТАТАРСТАН
РЕСПУБЛИКАСЫ
АЛАБУГА МУНИЦИПАЛЬ
РАЙОНЫ ИЛМӘТАВЫЛЫ
ҖИРЛЕГЕ СОВЕТЫ

РЕШЕНИЕ Илмәт авылы КАРАР

№ 25 «19» февраль 2021 ел

Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Илмәт авыл җирлеге муниципаль берәмлегендә территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе турындагы нигезләмәне раслау хакында

"Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон нигезендә һәм Илмәт авыл җирлегендә яшәүчеләрнең җирле үзидарәне гамәлгә ашыруда катнашу хокукларын тәэмин итү, Илмәт авыл җирлегендә территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру өчен хокукый һәм оештыру нигезләре булдыру максатларында, Алабуга муниципаль районы Илмәт авыл җирлеге советы, Алабуга муниципаль районы Илмәт авыл җирлеге Советы

Карар итте:

1. Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районының Илмәт авыл җирлеге муниципаль берәмлегендә территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе турындагы нигезләмәне, кушымта нигезендә расларга.
2. Әлеге карар рәсми басылып чыгарга тиеш.
3. Әлеге карарның үтәлешен контрольдә тотам.

Рәисе Р.Т. Мингалеева

КУШЫМТА

Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Илмәт авыл җирлеге муниципаль берәмлегендә территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру тәртибе турындагы нигезләмә

Бүлек 1. Гомуми нигезләмәләр

1 Статья 1. Әлеге Нигезләмәнең гамәлдә булу өлкәсе

Әлеге Нигезләмә территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру һәм гамәлгә ашыру белән бәйле мөнәсәбәтләрне җайга сала һәм территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру, аның эшчәнлеге һәм гамәлгә ашыруын туктату белән бәйле мәсьәләләргә кагыла.

Статья 2. Территориаль иҗтимагый үзидарә

1. Илмәт авыл җирлеге муниципаль берәмлегендә территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеге Россия Федерациясе Конституциясе, Татарстан Республикасы Конституциясе, "Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында" 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон, башка федераль законнар, « Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында "2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы, Татарстан Республикасының башка законнары, Муниципаль берәмлек уставы, әлеге Нигезләмә нигезендә гамәлгә ашырыла., җирле үзидарә органнарының башка норматив хокукый актлары белән.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру хокукына уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләр ия.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру хокукына түбәндәге хокукый вәкаләтләр керә::

инициатор булырга, ул яши торган территориядә территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә куюда катнашырга;

территориаль иҗтимагый үзидарә үткәрә торган гражданнар җыелышларында һәм конференцияләрендә катнашу;

территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына сайланырга һәм сайланырга;

территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеге турында мәгълүматны контрольдә тоту һәм алу хокукы.

4. Аның Уставы нигезендә территориаль иҗтимагый үзидарә юридик зат була ала.

Статья 3. Илмәт авыл җирлегендә территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру принциплары

1. Илмәт авыл җирлегендә территориаль иҗтимагый үзидарә принципларда тормышка ашырыла:

законлылык, иреклелек, кеше һәм граждан хокукларын һәм ирекләрен саклау һәм яклау;

территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының хәбәрдарлыгы һәм җәмәгатьчелек фикерен исәпкә алу, сайлаулары һәм контрольдә тотуы,

бөтен муниципаль берәмлек халкы мәнфәгатьләре белән тиешле территориядә халык мәнфәгатьләрен яраштыру;

җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз инициативаларын кабул итү һәм гамәлгә ашыруда мөстәкыйльлек һәм җаваплылык;

территориаль иҗтимагый үзидарә органнары белән конструктив хезмәттәшлек;

территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру формаларын халык тарафыннан сайлап алу иреге.

2. Әлеге статьяның 1 өлешендә санап үтелгән принциплар җирле үзидарә органнарының норматив хокукый эшчәнлегенең һәм территориаль иҗтимагый үзидарәнең гамәли эшчәнлегенең нигезе булып тора.

Статья 4. Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең максатлары, бурычлары һәм төп юнәлешләре

1. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең максатлары булып тора:

- гражданнарны турыдан-туры яшәү урыны буенча җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итүгә җәлеп итү;

- кешенең яшәү урыны буенча яшәү тирәлегенең сыйфатын күтәрү;

- җирлек халкында алардан файдалануда булган муниципаль милеккә һәм торак-коммуналь хуҗалык объектларына карата җаваплы мөнәсәбәт формалаштыру .

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә бурычларына аның Уставы белән кертелергә мөмкин:

җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча халыкның үз инициативаларын гамәлгә ашыру өчен җәмәгать эшләрен оештыру;

устав белән территориаль иҗтимагый үзидарә компетенциясенә кертелгән мәсьәләләр буенча фикер алышуны оештыру;

территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеге өчен кирәкле мәгълүматны алу һәм тарату;

җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары белән хезмәттәшлек;

территориаль иҗтимагый үзидарә территориясендә муниципаль хезмәтләр эшен камилләштерү буенча тәкъдимнәр эшләү һәм кертү;

халыкның фикерен ачыклау, шул исәптән сораштыру һәм анкеталаштыру үткәрү;

территориаль иҗтимагый үзидарә территориясе торышын тикшереп тору;

гражданнарга торак-көнкүреш характерындагы мәсьәләләрне хәл итүдә ярдәм итү.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеге территориаль иҗтимагый үзидарә көчләре белән мөстәкыйль хәл ителергә мөмкин һәм турыдан-туры җирле әһәмияттәге мәсьәләләр белән бәйле проблемаларны хәл итүгә юнәлдерелергә тиеш. Мондый эшчәнлекнең төп юнәлешләренә кертелергә мөмкин:

1) территориаль иҗтимагый үзидарә территориясен төзекләндерү, шул исәптән йорт яны территорияләрен яшелләндерү, аларны тәртиптә тоту һ. Б. лар.;

2) халыкның ял итү урыннарын, уен һәм спорт мәйданчыкларын да кертеп, ял итү сыйфатын күтәрүдә ярдәм итү, бушлай лекцияләр оештыру, китаплар, фильмнар һәм башкалар белән алмашу, мәдәни, спорт һәм башка ял чаралары, шул исәптән балалар һәм яшьләр өчен һ. б. оештыру һәм уздыру һ. Б. лар.;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә территориясе чикләрендә гражданнарның тормыш куркынычсызлыгын арттыру чараларында катнашу, шул исәптән җәмәгать тәртибен саклау буенча ирекле дежурлыкны да кертеп, хокук саклау органнарына гражданнарның хокукка каршы гамәлләр кылулары турында хәбәр итү, янгыннарны сүндерүдә ярдәм итү, табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү, янгынга каршы стендларны тиешле хәлдә тоту һ. Б. лар.;

4) гражданнарның социаль якланмаган категорияләренә (өлкән яшьтәге, инвалидлар, аз тәэмин ителгән, ялгыз, шулай ук күп балалы гаиләләргә) һәм авыр тормыш хәлендә калган башка кешеләргә, ярдәмгә мохтаҗларны ачыклау, хәленнән килгәнчә ярдәм күрсәтү, шәфкатьлелек һәм хәйрия акцияләре оештыру, мондый акцияләр үткәрүдә оешмаларга һәм гражданнарга ярдәм итү, территориаль иҗтимагый үзидарә көчләре белән хәл ителергә тиешле проблемалар турында социаль яклау органнарына хәбәр итү.

4. Әлеге статьяның 1-3 өлешләрендә территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең максатларын, бурычларын һәм төп юнәлешләрен санап чыгу төгәл яисә искәрмә булып тормый һәм территориаль иҗтимагый үзидарә уставын эшләгәндә гражданнарның аларның күләменә һәм эчтәлегенә төзәтмәләр кертү хокукын чикләми.Глава 2. Учреждение, регистрация Устава и прекращение осуществления территориального общественного самоуправления

5 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру тәртибе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру максатларында кимендә 10 кешедән торган гражданнарның инициатив төркеме оештырыла.

2. Инициатив төркем:

1) Илмәт авыл җирлеге Советы адресына территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә кую нияте турында хәбәрнамә җибәрә, анда булырга тиеш:

территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территория чикләрен билгеләү турында тәкъдимнәр, әлеге территория чикләрен тасвирлауны да кертеп;

күрсәтелгән территориядә яшәүчеләр саны турында белешмәләр бирүгә запрос;

инициатив төркем әгъзалары турында белешмәләр (фамилия, исем, атасының исеме, туу датасы, серия, серия, номер һәм бирү датасы, паспорт яки гражданин паспортын алыштыручы документ, яшәү урыны адресы, Тиешле территориядә яшәү фактын раслаучы документ);

2) Территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы проектын эшләүне гамәлгә ашыра һәм территориядә яшәүче гражданнарның җыелышларын оештыра, аның чикләрендә территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотыла;

3) Илмәт авыл җирлеге Советы тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләгәннән соң, җирлекнең тиешле территориясендә территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә кую, территориаль иҗтимагый үзидарә уставын кабул итү һәм мәсьәләләрне караганда территориаль җәмәгатьчелек үзидарәсе вәкилләрен (вәкилләрен) билгеләү турындагы мәсьәләләрне караган гражданнар җыелышын яисә конференциясен чакыра., территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйле.

3. Хәбәр ителгәннән соң инициатив төркем эш этапларының теләсә кайсысында Илмәт авыл җирлеге Советына Уставны эшләүдә, гражданнар җыелышын яки конференциясен әзерләүдә һәм үткәрүдә Оештыру, методик һәм консультатив ярдәм сорап мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә Илмәт авыл җирлеге Советы тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәгән мизгелдән гамәлгә куелган дип санала.

Статья 6. Территориаль иҗтимагый үзидарә территорияләре һәм чикләре

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә халык тарафыннан гражданнарның җыелышлары яки конференцияләре үткәрү юлы белән, шулай ук гражданнарның түбәндәге территорияләре чикләрендә территориаль иҗтимагый үзидарә органнары булдыру юлы белән гамәлгә ашырыла.:

күпфатирлы торак йортның подъезды;

күпфатирлы торак йорт;

торак йортлар Төркеме;

торак микрорайон;

авыл җирлеге булмаган авыл торак пункты;

гражданнарның башка яшәү территорияләре.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре шушы территориядә яшәүче халык тәкъдиме буенча Илмәт авыл җирлеге Советы тарафыннан билгеләнә.

2.1. Билгеле бер территориядә бер Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла алмый.

3. Бер территория чикләрендә тулысынча яки өлешчә кабатлый торган территориаль иҗтимагый үзидарә органы эшли алмый.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре өзелмәс булырга тиеш (әгәр аның составына бер торак йорт керә икән).

4.1. Территориаль иҗтимагый үзидарә гамәлгә ашырыла торган территория чикләре муниципаль берәмлек чикләреннән чыга алмый.

4.2. Билгеләнгән тәртиптә предприятиеләр, учреждениеләр, оешмаларга беркетелгән территорияләрдә территориаль иҗтимагый үзидарә тиешле җир кишәрлегенә ия булучы белән килешенеп гамәлгә ашырыла.

5. Илмәт авыл җирлеге Советы территориаль иҗтимагый үзидарә территориясе чикләрен билгеләргә яисә Советның хәбәрнамәсе килгән көннән соң 2 айдан да соңга калмыйча территориянең башка Нигезләнгән вариантын тәкъдим итәргә тиеш. Әлеге мәсьәләне утырышка чыгару Совет регламенты таләпләренә туры китереп башкарыла.

Каршылыклар килеп чыккан очракта, чикләрне билгеләү турындагы мәсьәләне өстәмә өйрәнү зарурилыгы булганда, әлеге мәсьәләне карау вакыты озайтылырга мөмкин, ләкин советның чираттагы утырышына кадәр.

Илмәт авыл җирлеге Советы инициативалы төркемнең түбәндәге очракларда чикләрне билгеләү турындагы тәкъдимен кире кага:

- әгәр инициатив төркем тәкъдим иткән территория территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Карар кабул ителгән территориягә туры килә икән, әлеге Нигезләмәнең 8 статьясындагы 14 өлешендә каралган нигезләр буенча күрсәтелгән карарны гамәлдән чыгару очракларыннан тыш);

- әгәр инициатив төркем тәкъдим иткән территориядә торак йортлар тулысынча юк икән;

- әгәр әлеге Нигезләмәнең 7 статьясындагы 1 өлешендә каралган тәртиптә һәм срокларда инициатив төркем тәкъдиме Тиешле территориядә яшәүче гражданнар җыелышының беркетмәсе белән расланмаса.

Әлеге Нигезләмәнең 5 статьясындагы 2 өлешенең 1 пунктында күрсәтелгән белешмәләр инициатив төркем тарафыннан тулы күләмдә тапшырылмаган очракта, чикләрне билгеләү турында тәкъдимнәрне карау срогы тулы комплект документлар бирелгән көннән исәпләнә.

Инициативалы төркем тарафыннан дөрес булмаган белешмәләр бирелгән очракта, документлар инициатив төркемгә кире кайтарыла, чикләрне билгеләү турындагы тәкъдим каралмый.

6. Илмәт авыл җирлеге Советы тарафыннан чикләр билгеләнгән очракта, инициатив төркем гамәлгә кую җыелышы яки конференциясен чакыру процедурасын башлый.

Статья 7. Территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләү белән бәйле килеп туган каршылыкларны җайга салу тәртибе

1. Инициатив төркем тәкъдим иткән территория башка инициатив төркем тәкъдим иткән территория белән тулысынча яисә өлешчә туры килсә һәм әлеге территориядә территориаль иҗтимагый үзидарә оештырылмаган булса (әлеге территориягә карата Совет тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Карар кабул ителмәгән), документларны карау киләсе тәртиптә гамәлгә ашырыла.

Инициатив төркем (алга таба - вәкаләтле орган) биргән документларны алдан карауны гамәлгә ашыручы Орган, тәкъдимнәр тапшырылганнан соң, тиешле территориягә карата тәкъдимнәр биргән барлык инициативалы төркемнәргә, барлыкка килгән хәл турында хәбәр итә һәм әлеге мәсьәләне Совет утырышына керткәнче, совет утырышына чикләрне билгеләү турында килешүгә килергә тәкъдим итә.

Күрсәтелгән килешү булмаганда, инициатив төркемнәр тарафыннан туры килә торган территориядә яшәүчеләр җыелышлары үткәрелергә тиеш, аларда гражданнарның әлеге территорияне теге яки бу территориаль иҗтимагый үзидарәгә кертү буенча фикере ачыкланырга һәм рәсмиләштерелергә тиеш. Шул ук вакытта:

- җыелышның кворумы территориаль иҗтимагый үзидарәдә катнашу хокукына ия халык саныннан туры килә торган территориядә яшәүчеләр саныннан чыгып билгеләнә;

- җыелышта унтугыз яшькә җиткән туры килгән территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше мәҗбүри тәртиптә булырга тиеш;

- җыелышта әлеге территориядә чикләрне билгеләү турында тәкъдимнәр биргән барлык инициатив төркемнәр, тиешле сайлау округларыннан сайланган депутатлар, җирлек башкарма комитеты вәкилләре катнашырга хокуклы.;

- туры килә торган территориядә яшәүчеләр үзләре яшәгән территорияне теге яки бу территориаль иҗтимагый үзидарә чикләренә кертү вариантлары турында хәбәр ителергә тиеш;

- туры килгән территориядә яшәүчеләр территорияне территориаль иҗтимагый үзидарә чикләренә кертүнең бер варианты өчен генә тавыш бирә.

Илмәт авыл җирлеге Советы Бер территориаль иҗтимагый үзидарә чикләренә туры килүче территорияне кертү турында Карар кабул ителгән җыелышлар беркетмәләре нигезендә чикләр билгеләү турында Карар кабул итә.

Территориаль иҗтимагый үзидарәләрнең туры килүче территория мөнәсәбәтләрендә башка инициатив төркемнәр тарафыннан тәкъдим ителгән

чикләре, әлеге Нигезләмәнең 6 статьясында билгеләнгән таләпләргә туры килгән очракта, туры килүче территориядән тыш билгеләнә.

Әлеге өлешнең икенче абзацында күрсәтелгән хәбәрнамәне җибәргән көннән 1 ай узгач, җыелышлар беркетмәләре инициатив төркемнәр тарафыннан советка тапшырылмаса, территориаль иҗтимагый үзидарә оешмасы буенча әлеге инициатив төркемнәрнең гамәлләре туктатылган дип санала.

2. Инициатив төркем тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Совет тарафыннан карар кабул ителгән территориягә тулысынча туры килә торган территория чикләрен билгеләү турында тәкъдим бирелгән очракта, тәкъдим кире кагыла (әлеге Нигезләмәнең 8 статьясындагы 14 өлешендә каралган нигезләр буенча чикләрен билгеләү турында советның элек кабул ителгән карарын гамәлдән чыгару очракларыннан тыш).

3. Инициатив төркем тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Совет тарафыннан карар кабул ителгән территориягә туры килә торган территория чикләрен билгеләү турында тәкъдим бирелгән очракта, инициатив төркем тарафыннан элек билгеләнгән чикләрне үзгәртү белән ризалашу турында җыелыш яки конференция беркетмәсенең күчермәсе тәкъдим ителергә тиеш (әлеге Нигезләмәнең 8 статьясындагы 14 өлешендә каралган нигезләр буенча чикләрен билгеләү турында Совет тарафыннан элегрәк кабул ителгән карарны гамәлдән чыгару очракларыннан тыш). Күрсәтелгән җыелыш яки конференция элегрәк билгеләнгән территория чикләре чикләрендә яшәүче гражданнар арасында үткәрелә.

Җыелыш яки конференция беркетмәсенең күчермәсе яңа төзелә торган территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләү белән бер үк вакытта тәкъдим ителгән очракта, Совет тарафыннан элек билгеләнгән территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен үзгәртү мәсьәләсе карала.

Җыелыш яки конференция беркетмәсенең күчермәләрен тапшырмаганда, әлеге инициатив төркемнәрнең элегрәк билгеләнгән чикләрне үзгәртү буенча гамәлләре туктатылган дип санала.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә әлеге территориядә гамәлгә куелган һәм территориянең бер өлешендә яңа территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә кую күздә тотылса, яңа төзелә торган территориаль иҗтимагый үзидарә чикләре гамәлдәге территориаль иҗтимагый үзидарә территориясе чикләрен бер үк вакытта үзгәртү белән билгеләнә.

Инициатив төркем яңа территориаль иҗтимагый үзидарә оештыруга бәйле рәвештә әлеге территориядә яшәүче гражданнарның җыелышларын яки конференциясен карап тикшерү өчен гамәлдәге территориаль иҗтимагый үзидарә территориясе чикләрен билгеләү турында тәкъдим кертә.

Территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен үзгәртү турындагы тәкъдим территориаль иҗтимагый үзидарә органына җибәрелә.

Территориаль иҗтимагый үзидарә органы тәкъдим кергән көннән бер ай эчендә җыелышны яки конференцияне билгеләргә тиеш.

Җыелыш яки конференция тәкъдим кергән көннән ике айдан да артмаган срокта үткәрелә.

Җыелыш яки конференция беркетмәсенең күчермәсе инициатив төркем вәкиленә бирелә.

Җыелыш яки конференция тарафыннан гамәлдәге территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен үзгәртү турында тәкъдим кабул ителгән очракта, гражданнарның инициатив төркеме төзелә торган территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында тәкъдим белән советка мөрәҗәгать итә. Аңа шулай ук гамәлдәге территориаль иҗтимагый үзидарәнең җыелыш яки конференциясе беркетмәсенең күчермәсе дә кушыла.

Территориаль иҗтимагый үзидарә органы шулай ук гамәлдәге территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен үзгәртү турында тәкъдимнәр җибәрә.

Җыелыш яки конференция беркетмәсенең күчермәләрен тапшырмаганда, әлеге инициатив төркемнәрнең яңа территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә кую буенча гамәлләре туктатылган дип санала.

Моңа кадәр гамәлгә куелган территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеген туктату һәм аны законнарда билгеләнгән тәртиптә юридик зат буларак бетерү очраклары искәрмә булып тора.

5. Бер-берсе белән чикләнә торган ике һәм аннан күбрәк территориаль иҗтимагый үзидарә берләшкән очракта, инициатив төркем элеккеге чикләрдә территориаль иҗтимагый үзидарәне берләштерү, гамәлгә ашыруны туктату һәм берләштерелгән территориаль иҗтимагый үзидарәнең чикләрен берләштерү күздә тотыла торган территорияләрдә яшәүче гражданнарның җыелышлары яки конференцияләре каравына билгеләү турында тәкъдимнәр кертә.

Тәкъдимнәр территориаль иҗтимагый үзидарәнең һәр органына җибәрелә.

Территориаль иҗтимагый үзидарәнең тиешле органнары тәкъдимнәр кергән көннән бер ай эчендә үз территорияләрендә җыелышларны яки конференцияләрне билгеләргә тиеш.

Җыелышлар, конференцияләр тәкъдимнәр кергән көннән ике айдан да артмаган срокта үткәрелә.

Җыелышлар яки конференцияләр беркетмәләре күчермәләре инициатив төркем вәкиленә бирелә.

Барлык территориаль иҗтимагый үзидарәләрнең җыелышлары яки конференцияләре тарафыннан аларны берләштерү, элекке чикләрдә территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату һәм берләштерелгән территориаль иҗтимагый үзидарәнең чикләрен билгеләү турында тәкъдимнәр кабул ителгән очракта, гражданнарның инициатив төркеме советка аның чикләрен билгеләү турында тәкъдим белән мөрәҗәгать итә. Аңа шулай ук гамәлдәге территориаль иҗтимагый үзидарәләр җыелышларының яки конференцияләренең күчермәләре дә кушыла.

Юридик затлар буларак теркәлгән территориаль иҗтимагый үзидарәләрне берләштерү юридик затларны үзгәртеп кору өчен граждан законнары белән билгеләнгән хокукый нәтиҗәләргә китерә.

6. Территориаль иҗтимагый үзидарәне ике һәм аннан да күбрәк инициативалы төркем бүлгән очракта, территориаль иҗтимагый үзидарәне бүлү, элекке чикләрдә территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату һәм барлыкка килә торган территориаль иҗтимагый үзидарәләрнең чикләрен билгеләү турында тәкъдим кертә.

Тәкъдим территориаль иҗтимагый үзидарә органына җибәрелә.

Территориаль иҗтимагый үзидарә органы тәкъдим кергән көннән бер ай эчендә җыелышны яки конференцияне билгеләргә тиеш.

Җыелыш яки конференция тәкъдим кергән көннән ике айдан да артмаган срокта үткәрелә.

Җыелыш яки конференция беркетмәсенең күчермәсе инициатив төркем вәкиленә бирелә.

Җыелыш яки конференция тарафыннан территориаль иҗтимагый үзидарәне элеккеге чикләрдә бүлү, гамәлгә ашыруны туктату һәм барлыкка килә торган территориаль иҗтимагый үзидарәләрнең чикләрен билгеләү турында тәкъдим кабул ителгән очракта, гражданнарның инициатив төркеме советка аларның чикләрен билгеләү турында тәкъдим белән мөрәҗәгать итә. Аңа шулай ук җыелышның яисә гамәлдәге территориаль иҗтимагый үзидарә конференциясенең карар күчермәсе дә кушыла.

Статья 8. Оештыру җыелышы яки конференция

1. Оештыру җыелышын яки конференцияне оештыруны һәм үткәрүне гражданнарның инициатив төркеме тәэмин итә.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру күздә тотылган территориядә 200 дән артык кеше яшәсә, гамәлгә кую конференциясе үткәрелергә мөмкин.

3. Гамәлгә кую конференциясенә делегатлар саны вәкиллекнең нормасын кимендә 1 вәкил яисә 30 гражданнан 1 вәкил тәэмин итәргә тиеш.

4. Гамәлгә кую конференциясенә Делегат гражданнар җыелышында йә вәкиле булып торучы гражданнарның имзаларын җыю юлы белән сайлана.

5. Оештыру җыелышының яисә конференциянең чакырылуы, аны үткәрү датасы, вакыты һәм урыны турында инициатив төркем Тиешле территориядә яшәүчеләргә, аны үткәрүгә 7 көннән дә ким булмаган вакыт эчендә, әлеге территориядә яшәүче барлык кызыксынган кешеләрне мәгълүмат белән тәэмин итә торган (игъланнар урнаштыру, фатирларны йөреп чыгу һ.б.), шулай ук җирлек советы, авыл җирлеге башкарма комитеты язма рәвештә хәбәр итә.

6. Гамәлгә кую конференциясен үткәргән очракта инициатив төркем конференция делегатларын сайлауны һәм аларны үткәрү датасы, вакыты, урыны турында хәбәр итүне оештыра.

7. Җыелыш яки конференция башланыр алдыннан җыелышка яки конференциягә килгән Тиешле территориядә яшәүчеләрне (конференция делегатлары) теркәү үткәрелә.

8. Гамәлгә кую җыелышы хокуклы дип санала, әгәр анда тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән бер өлешеннән дә ким булмаган өчтән бер өлеше катнашса, уналтынчы яшькә җиткән;

9. Оештыру конференциясе хокуклы, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлешен тәшкил итүче гражданнар җыеннарында сайланган делегатлар катнашса.

10. Җыелышта яки конференциядә рәислек итүче һәм сәркатип сайлана.

11. Җыелыш яки конференцияне үткәрү процедурасы язма рәвештә алып барыла торган беркетмәдә чагыла. Беркетмәгә җыелышта рәислек итүче һәм җыелыш яки конференция секретаре кул куя.

12. Җирле үзидарә органнары үз вәкилен гамәлгә кую җыелышында яки конференциядә катнашу өчен киңәш бирү тавышы хокукы белән җибәрергә хокуклы.

13. Оештыру җыелышында яки конференциядә карарлар кабул ителә:

- тиешле территория чикләрендә территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру турында;

территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын сайлау турында;

- территориаль иҗтимагый үзидарә уставын кабул итү турында;

- территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү белән бәйле мәсьәләләрне караганда территориаль иҗтимагый үзидарәне тәкъдим итәргә вәкаләтле вәкилне (вәкилләрен) сайлау турында.

Күрсәтелгән карарлар ачык тавыш бирү юлы белән гади күпчелек тавыш белән кабул ителә.

14. Илмәт авыл җирлеге Советының территориаль иҗтимагый үзидарә чикләрен билгеләү турында Карар кабул ителгәннән соң алты ай эчендә территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү өчен документлар тапшырылмаган очракта, территориаль иҗтимагый үзидарәне оештыру буенча гамәлләр туктатылган дип санала. Шул ук вакытта Илмәт авыл җирлеге Советының чикләрне билгеләү турындагы карары гамәлдән чыгарыла.

Статья 9. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставы

Территориаль иҗтимагый үзидарә Уставында билгеләнә:

1) ул гамәлгә ашырыла торган территория;

2) Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең максатлары, бурычлары, формалары һәм төп юнәлешләре;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты;

4) карарлар кабул итү тәртибе;

5) мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук күрсәтелгән мөлкәттән һәм финанс чараларыннан файдалану һәм файдалану тәртибе;

6) территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату тәртибе.

10 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү тәртибе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү өчен территориаль иҗтимагый үзидарәнең вәкаләтле вәкиле (вәкаләтле вәкилләре) Илмәт авыл җирлеге Советына тәкъдим ителә:

- территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турында гражданнар җыелышының барлык вәкаләтле вәкилләре тарафыннан имзаланган гариза;

- территориаль иҗтимагый үзидарә оештыру турында Карар кабул ителгән гражданнар җыелышы яки конференциясе беркетмәсе, аның нигезендә, аның фамилиясен, исемен, атасының исемен, туган көнен, сериясен, паспорт яки паспортны алмаштыручы документның номерын һәм датасын, һәр вәкаләтле вәкилнең яшәү урыны адресын күрсәтеп, кабул ителде;

- территориаль иҗтимагый үзидарә Уставының ике нөсхәсе.

2. Башка документларны тапшыру турындагы таләп, әлеге статьяның 1 пунктында билгеләнгән документлардан тыш, рөхсәт ителми.

3. Вәкаләтле вәкилгә документлар алу өчен, исемлек һәм аны алу датасы күрсәтелгән расписка бирелә.

4. Авыл җирлеге башлыгы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү турындагы документлар кергән көннән ике атна эчендә аның уставын теркәү яки теркәүдән баш тарту турында Илмәт авыл җирлеге Советы Карары проектын алдан карауны һәм әзерләүне оештыра.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын алдан карау җирлек башлыгы тарафыннан төзелә торган комиссия тарафыннан гамәлгә ашырылырга мөмкин, аның составына депутатлар, җирлек башкарма комитеты вәкилләре керә.

6. Гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкилләре территориаль иҗтимагый үзидарә уставын алдан караганда һәм җирлек Советы утырышында киңәш бирү тавышы хокукы белән катнашырга хокуклы.

7. Гражданнар җыелышының карары буенча вәкаләтле вәкилләр территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теләсә кайсы этапта, аны Теркәгәнчегә кадәр, Илмәт авыл җирлеге Советы тарафыннан чакыртып алырга хокуклы.

8. Илмәт авыл җирлеге Советы территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү яки аны теркәүдән баш тарту турында карар кабул итә. Уставны теркәүдән баш тарту мотивлаштырылган булырга тиеш.

9. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту өчен нигез булып территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы нормаларының Россия Федерациясе Конституциясенә, федераль законнарга, Татарстан

Республикасы Конституциясенә һәм Татарстан Республикасы законнарына, муниципаль берәмлек Уставына, башка муниципаль хокукый актларга каршы килүе тора.

10. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәүдән баш тарту территориаль иҗтимагый үзидарә оештыруның максатка ярашсызлыгы аркасында рөхсәт ителми.

11. Уставны теркәүдән баш тартуга суд тәртибендә шикаять бирелергә мөмкин.

12. Җирлек Советы тарафыннан кабул ителгән территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәү мәсьәләсе буенча дәлилләнгән карар өч көн дәвамында рәсми рәвештә гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиленә (вәкаләтле вәкилләренә) язма рәвештә җиткерелергә тиеш.

13. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәгән очракта Уставның бер нөсхәсе, аны теркәү турындагы тамга белән, гражданнар җыелышының вәкаләтле вәкиленә тапшырыла, икенче нөсхәсе Советта саклана.

14. Территориаль иҗтимагый үзидарәләр уставларын теркәү турындагы мәгълүматлар җирлек Советы алып бара һәм җирлек Советы эшләрендә саклана торган территориаль иҗтимагый үзидарәләр уставлары реестрында чагыла.

15. Территориаль иҗтимагый үзидарә Уставына кертелә торган үзгәрешләр һәм өстәмәләр Уставны теркәү тәртибенә охшаш тәртиптә Совет тарафыннан теркәлергә тиеш. Күрсәтелгән үзгәрешләр һәм өстәмәләр Совет тарафыннан теркәлгән көннән үз көченә керә.

16. Территориаль иҗтимагый үзидарәне юридик зат буларак теркәү Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

Статья 11. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыруны туктату, территориаль иҗтимагый үзидарә органнары вәкаләтләрен туктату тәртибе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә вәкаләтләрен туктату тәртибе аның Уставы белән билгеләнә.

2. Юридик зат булган территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеге юридик затны бетерү өчен гамәлдәге законнарда каралган тәртиптә туктатыла.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең юридик зат булмаган эшчәнлеге гражданнар җыелышы яки конференциясе карары буенча йә территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләре вакыты чыккан очракта, гражданнар җыелышы яки конференциясе тарафыннан 6 ай дәвамында яңа органнар сайланмаган очракта туктатылырга мөмкин.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләре территориаль иҗтимагый үзидарә Уставында каралган очракларда һәм тәртиптә, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнгән сроктан соң туктатыла.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләре вакытыннан алда туктатылырга мөмкин:

территориаль иҗтимагый үзидарә органнары вәкаләтләрен туктату турында гражданнар җыелышы яисә конференциясе карарлары;

гамәлдәге закон таләпләрен бозган очракта, суд карары законлы көченә кергән;

территориаль иҗтимагый үзидарә Уставында каралган башка очракларда.

Глава 3. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары

Статья 12. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары

1. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең иң югары органы булып территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру буенча гражданнар җыелышы яки конференциясе тора. Территориаль иҗтимагый үзидарә гражданнарның җыелышы яки конференциясе тарафыннан гамәлгә ашырылырга мөмкин.

2. Гражданнарның җыелышы яки конференцияләре карары буенча территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы нигезендә территориаль иҗтимагый үзидарә органнары төзелергә мөмкин.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары буларак чыгыш ясый алалар:

- территориаль иҗтимагый үзидарәнең бердәм органнары ,территориаль иҗтимагый үзидарә рәисе, территориаль иҗтимагый үзидарә казначысы һ. б.);

- территориаль иҗтимагый үзидарәнең коллегиаль органнары (комитетлар, Советлар һ.б.), гражданнарның җыелышлары һәм конференцияләре арасындагы чорда территориаль иҗтимагый үзидарә исеменнән чыгыш ясаучы.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының вәкаләтләрен формалаштыру, туктату, хокуклары һәм бурычлары, вәкаләтләре вакыты, алар тарафыннан карарлар кабул итү тәртибе территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

13. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары вәкаләтләре

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары:

1) Тиешле территориядә яшәүче халык мәнфәгатьләрен тәкъдим итәләр;

2) гражданнарның җыелышларында һәм конференцияләрендә кабул ителгән карарларның үтәлешен тәэмин итәләр;

3) Тиешле территориядә яшәүче гражданнарның социаль-көнкүреш ихтыяҗларын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән торак фондын карап тоту, территорияне төзекләндерү буенча хуҗалык эшчәнлеген, күрсәтелгән

гражданнар акчалары исәбеннән дә, шулай ук җирлек башкарма комитеты белән муниципаль берәмлек бюджеты акчаларын кулланып, килешү нигезендә дә башкара ала.;

4) әлеге органнар һәм җирле үзидарәнең вазыйфаи затлары тарафыннан мәҗбүри каралырга тиешле муниципаль хокукый актлар проектларын җирлек советына һәм Башкарма комитетына кертергә хокуклы.

Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары инициативалы проектны проект инициаторлары сыйфатында тәкъдим итә алалар.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының башка хокуклары һәм бурычлары гамәлдәге законнар, муниципаль хокукый актлар нигезендә территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

Статья 14. Гражданнар җыелышлары яки конференциясе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру максатларында гражданнарның җыелышларын яки конференцияләрен билгеләү һәм үткәрү тәртибе аның Уставы белән билгеләнә һәм җыелыш яки конференцияне үткәрү вакыты һәм урыны турында гражданнарга алдан хәбәр итүне күздә тотарга тиеш.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар җыелышы, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән береннән дә ким булмаган өлеше катнашса, хокуклы дип санала.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру мәсьәләләре буенча гражданнар конференциясе, әгәр анда уналтынчы яшькә җиткән Тиешле территориядә яшәүчеләрнең өчтән ике өлешеннән дә ким булмаган сайланган делегатлар катнашса, хокуклы дип санала.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыручы гражданнар җыелышының яки конференцияләренең аерым вәкаләтләренә керә:

1) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары структурасын билгеләү;

2) Территориаль иҗтимагый үзидарә уставын кабул итү, үзгәрешләр һәм өстәмәләр кертү;

3) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын сайлау;

4) территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенең төп юнәлешләрен билгеләү;;

5) территориаль иҗтимагый үзидарәнең керемнәре һәм чыгымнары сметасын һәм аның үтәлеше турындагы хисапны раслау;

6) территориаль иҗтимагый үзидарә органнары эшчәнлеге турындагы хисапларны карау һәм раслау.

7) инициативалы проектны тикшерү һәм аны хуплау мәсьәләсе буенча карар кабул итү.

15 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә рәисе

1. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең бердәнбер органы-территориаль иҗтимагый үзидарә рәисе, гражданнар җыелышы яисә конференциясе тарафыннан сайлана һәм тиешле территориядә яшәүче гражданнарны, Гражданнар, юридик затлар, дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә тәкъдим итә.

2. Рәис вәкаләтләренә кертелгән:

гражданнар җыелышларын, конференцияләрен әзерләү һәм үткәрүне оештыру, гражданнарның җыелышларын һәм конференцияләрен алып бару;

кабул ителгән карарларның үтәлешен контрольдә тоту;

территориаль иҗтимагый үзидарә кассасы чараларын тоту юнәлешләрен эшләү;

гражданнар җыелышлары һәм конференцияләре карарлары нигезендә иҗтимагый касса чаралары белән эш итү;

гражданнар җыелышлары һәм конференцияләре карарларын, беркетмәләрен имзалау;

иҗтимагый характердагы башка мәсьәләләрне хәл итү.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән территориаль иҗтимагый үзидарәнең коллегиаль органнары (комитетлар, Советлар) каралган булса, территориаль иҗтимагый үзидарә рәисе сайланмый, ә аның функцияләрен территориаль иҗтимагый үзидарә комитеты (Советы) Рәисе башкара.

16. Территориаль иҗтимагый үзидарә казнасы

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә (җәмәгать кассасы) акчаларын җыю, исәпкә алу һәм тотуның дөреслеге өчен җавап бирүче гражданнар җыелышы яисә конференциясе тарафыннан сайланучы бердәнбер финанс органы территориаль иҗтимагый үзидарәнең казначысы булып тора.

2. Казначей вәкаләтләренә карата мөнәсәбәт:

гражданнарның акчалата взносларын исәпләү;

акча җыю һәм исәпкә алу;

территориаль иҗтимагый үзидарә рәисе тарафыннан иҗтимагый касса чараларын дөрес итеп тотылуын контрольдә тоту;

халык алдында һәм территориаль иҗтимагый үзидарә органнары алдында иҗтимагый касса чараларын тоту турында хисап.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән территориаль иҗтимагый үзидарәнең коллегиаль органнары (комитетлар, Советлар) каралган булса, территориаль иҗтимагый үзидарәнең казначысы сайланмый, ә аның функцияләрен территориаль иҗтимагый үзидарә комитеты (Советы) казнасы башкара.

17 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә комитетлары (Советлары)

1. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең коллегиаль органы (комитет, совет һ.б.), территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы нигезендә, җыелышта һәм (яки) конференциядә яшәү урыны буенча гражданнар тарафыннан сайлана.

2. Комитет (совет) территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнгән срокка кимендә өч кеше сайлана. Коллегиаль орган составына комитет (Совет) һәм комитет (совет) рәисе керә.

3. Җирле үзидарә комитеты (Советы) территориаль иҗтимагый үзидарә исеменнән гражданнарның җыелышлары яки конференцияләре арасында үз вәкаләтләре чикләрендә территориаль иҗтимагый үзидарә уставын теркәгән мизгелдән бирле чыгыш ясый.

4. Комитет (Совет) компетенциясенә түбәндәге мәсьәләләрне хәл итү кертелергә мөмкин:

территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән комитет (Совет) белән җитәкчелек итү территориаль иҗтимагый үзидарә рәисенә йөкләнмәгән очракта, Комитет (совет) рәисен сайлау;

комитет (Совет) әгъзаларын сайлау;

комитет (Совет) иҗтимагый кассасын булдыру һәм акчаларны тоту тәртибен билгеләү;

Илмәт авыл җирлеге җирле үзидарә органнары белән хезмәттәшлек;

гражданнар җыелышының һәм (яки) конференциясенең аерым компетенциясенә кертелмәгән башка мәсьәләләр.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарә уставы белән тиешле территориаль иҗтимагый үзидарә территориясе чикләрендә яшәүче теләсә кайсы гражданның комитет (Совет) утырышларында катнашу хокукы каралырга мөмкин. Комитет (совет) утырышында Гражданнарның катнашу тәртибе территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

Статья 18. Комитет (совет) рәисе)

1. Комитет (совет) рәисе-территориаль иҗтимагый үзидарәнең сайланулы заты-комитет тарафыннан үз составыннан сайлана һәм гражданнар, юридик затлар, дәүләт хакимияте һәм җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары белән үзара мөнәсәбәтләрдә комитет (совет) тәкъдим итә.

2. Комитет (Совет) Рәисе вәкаләтләренә әлеге Нигезләмәдә территориаль иҗтимагый үзидарә рәисе өчен билгеләнгән вәкаләтләр, шулай ук комитет (совет) эшчәнлеген оештыру буенча үз вәкаләтләре керә.

3. Казначы-территориаль иҗтимагый үзидарәнең сайланулы заты-иҗтимагый касса чараларын җыю, исәпкә алу һәм тотуның дөреслеге өчен җавап бирә.

4. Казна комитеты (Совет) вәкаләтләренә әлеге Нигезләмәдә территориаль иҗтимагый үзидарә казначысы өчен билгеләнгән вәкаләтләр керә.

5. Территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы нигезендә комитет (совет) территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын тотуга керемнәр һәм чыгымнар сметасында каралган үз акчалары чикләрендә рәис һәм казначыга түләү рәвешләрен һәм күләмнәрен мөстәкыйль билгели.

19 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары карарлары

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары үз компетенциясе кысаларында карарлар кабул итә. Карарлар кабул итү тәртибе территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары тарафыннан үз компетенциясе чикләрендә кабул ителгән карарлар тиешле территория чикләрендә яшәүче гражданнар, шулай ук әлеге территориядә эшчәнлек алып баручы, территориаль иҗтимагый үзидарәнең законлы хокукларына һәм мәнфәгатьләренә кагылышлы башка гражданнар һәм юридик затлар тарафыннан үтәлә.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары карарлары җирлекнең җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары өчен тәкъдим итү характерына ия.

Глава 4. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең икътисадый нигезе

Статья 20. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең финанс ресурслары

1. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең финанс ресурслары үз акчаларыннан, шулай ук предприятие, учреждение, оешма, гражданнарның ирекле кертемнәре һәм иганәләре, үз эшчәнлекләреннән кергән керемнәр, шулай ук закон белән тыелмаган башка керемнәр хисабына тора.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлегенә гражданнарның акчалата кертемнәре күләме турындагы карар гражданнарның җыелышы һәм (яки) конференциясе тарафыннан кабул ителә һәм күрсәтелгән взносларны иҗтимагый кассага кертүнең төрле периодиклыгын күздә тота ала.

3. Гражданнарның акчалата взносларын исәпкә алу, саклау, куллану һәм контрольдә тоту территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы нигезендә гамәлгә ашырыла.

4. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, җирле әһәмияттәге мәсьәләләрне хәл итү буенча үз инициативаларын гамәлгә ашыру максатларында, җирле үзидарә органнары белән шартнамәчел мөнәсәбәтләргә керә ала.

5. Җирле бюджеттан акча территориаль җәмәгать үзидарәсе һәм җирлек башкарма комитеты арасында төзелгән шартнамәләр нигезендә, бюджет законнары таләпләре нигезендә, шул исәптән бюджет акчаларының адреслы һәм максатчан характердагы принцибын үтәп, бирелергә мөмкин.

6. Җирле бюджеттан акча бүлеп бирү шартлары һәм тәртибе Чираттагы финанс елына җирлек бюджетын раслаганда Советның норматив хокукый акты белән билгеләнә.

21 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә мөлкәте

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә территориаль иҗтимагый үзидарә территориаль иҗтимагый үзидарә чаралары хисабына сатып алынган яисә закон тарафыннан тыелмаган башка ысул белән милеккә ия булырга, аннан файдаланырга һәм эш итәргә хокуклы.

2. Мөлкәт сатып алу тәртибе, шулай ук территориаль иҗтимагый үзидарә мөлкәте һәм финанслары белән эш итү тәртибе территориаль иҗтимагый үзидарә Уставы белән билгеләнә.

Глава 5. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең гарантияләре һәм җаваплылыгы

Статья 22. ерриториаль иҗтимагый үзидарә эшчәнлеге гарантияләре

1. Җирле үзидарә органнары:

җирлек халкына территориаль иҗтимагый үзидарәне гамәлгә ашыру хокукын тормышка ашыруда ярдәм итәләр;

территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына оештыру һәм методик ярдәм күрсәтәләр;

территориаль иҗтимагый үзидарә органнарын аларның эшчәнлеге өчен кирәкле мәгълүмат белән тәэмин итәләр;

территориаль иҗтимагый үзидарә фикерен исәпкә алырга кирәк булган мәсьәләләр исемлеген билгели;

халык җыелышларының, конференцияләренең, территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының карарларын үтәүгә ярдәм итәләр;

территориаль иҗтимагый үзидарә органнары арасында бәхәсләрне хәл итүгә ярдәм итә.

2. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының мөрәҗәгатьләре законнарда билгеләнгән срокларда мәҗбүри каралырга һәм алар буенча җирле үзидарә органнары һәм вазыйфаи затлары тарафыннан чаралар күрелергә тиеш. Карау нәтиҗәләре турында территориаль иҗтимагый үзидарә органнарына хәбәр ителә.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары, Тиешле территориядә яшәүчеләр хокукларын бозучы җирле үзидарә органнарының һәм вазыйфаи затларының карарларына, гамәлләренә (гамәл кылмауларына) дәгъва белдерүләре турында законнарда билгеләнгән тәртиптә судка мөрәҗәгать итәргә хокуклы.

23 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарәнең дәүләт органнары, җирле үзидарә органнары, оешмалар һәм иҗтимагый берләшмәләр белән хезмәттәшлеге

Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары законнарда билгеләнгән бурычларны һәм эшчәнлекнең төп юнәлешләрен гамәлгә ашырганда җирле үзидарә органнары, хокук саклау органнары (полиция участок уполномоченныйлары, балигъ булмаганнар эшләре буенча бүлекчәләр һ. б.), янгынга каршы хезмәт, санитар-эпидемиологик күзәтчелек, халыкны эш белән тәэмин итү, социаль яклау органнары, торак-эксплуатация хуҗалыгы оешмалары, ветераннар, инвалидларның иҗтимагый берләшмәләре, башка органнар, оешмалар, оешмалар белән үзара бәйләнештә торырга хокуклы., иҗтимагый берләшмәләр белән хезмәттәшлек итү.

24 Статья. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының җаваплылыгы

1. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының җаваплылыгы алар тарафыннан Законнар, муниципаль хокукый актлар бозылганда барлыкка килә.

2. Тиешле территориядә яшәүчеләрнең хокукларын, законнар нормаларын һәм муниципаль хокукый актларны бозып кабул ителгән территориаль иҗтимагый үзидарә органнарының карарларына һәм гамәлләренә судта җирлек башлыгы, Совет, гражданнар тарафыннан законнарда билгеләнгән тәртиптә шикаять бирелергә мөмкин.

3. Территориаль иҗтимагый үзидарә органнары Тиешле территориядә яшәүчеләр алдында җаваплы. Тиешле территориядә яшәүче гражданнарның ышанычы югалган очракта, территориаль иҗтимагый үзидарәнең сайлау органы әгъзалары, сайланулы затлар, гражданнарның җыелышы карары буенча һәм (яисә) конференцияләрнең территориаль иҗтимагый үзидарә уставында билгеләнгән тәртиптә чакыртып алынырга мөмкин.